

מדוע מתענים ב'תענית-אסתר'?

משנה (ב"ע"א): י"ג זמן קהילה לכל היא.

רא"ש (סימן א):

פירש ר"ת זמן קהילה לכל היא שהכל מתאספין לתענית אסתר וצאים בני הכפרים לעיירות לומר סליחות ותחנונים לפי שבו נקהלו לעמוד על נפשם והיו לריכים רחמים (ועשו תענית בו ביום טרם אלתם למלחמה – קרבן נתנאל), וכן מצינו במשה שעשה תענית כשנלחם בעמלק דכתיב ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה ודרשינו במסכת תענית מכאן לתענית לצור שצריך שלשה. מכאן נראה לרבינו תם סעד לתענית אסתר שאנו עושין כמו שעשו בימי מרדכי ואסתר כשנקהלו היהודים לעמוד על נפשם ולא מצינו לו סמך בשום מקום אלא בכאן.

אסא (ז, ג): "וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום".

רש"י (משנה ט"ז ע"ג ו"ו): צ"ג בניסן נכתבו האגרות וניתן הדת בשושן וי"ד וחמשה עשר וששה עשר התענו ובששה עשר נתלה המן בערב.

שב"י האקט (סי' קצ"ג): נהגו בני העולם להתענות ערב פורים לזכר דברי הצומות שעשו בימי מרדכי ואסתר ואע"פ שאותם הצומות היו בימי הפסח נהגו לסמוך התענית לפורים.

מג"ז מ'ש"ק (למחן הבית-ו'פ"א, פ"ט ויקרא מה"ז"ק)

הלא לך למינדע כי בימי הפורים ובליל פסח מותר לשתות כל יין שירצה האדם ולהתענג ולהתפנק. ומפני שסמא"ל וחוייא בישא דרכם להכניס שמחה בלבות בני האדם ולתת בלבם לאכול ולשתות ואח"כ עולה ומסטין. וזהו ענין התענית שמתענין ב"ג באדר, והוא להכניע כחו מלהשטין. וזהו סוד ג"כ שמתענין הבכורות והאיסטניסין וקצת בני אדם אחרים בערב פסח. והטעם מפני שישראל חייבים לשתות ארבע כוסות בליל פסח, וכדי שלא ישטינו עליהם סמא"ל ונחש, נוהגים להתענות בערב פסח להכניע כוחם, ולהורות כשישראל שמחים ושותים בימים אלו אינו ח"ו להשלים תאות היצה"ר אלא לעבודת קונינו, שהרי הם מקדימים להתענות קודם לכן להכניע תאות היצה"ר.

האשכול (האבות שן ומישי ומסנת כ"ב ע"ב) (א"ב"ק)

ואני הכותב אומר כי לא נתקן זה התענית אלא כדי שיהיו זריזין לשמוע מקרא מגלה לפיכך קבעו תענית שלא לאכול <קודם> מקרא מגילה.

מהרי"ל (האבות ש"ק)

אמהרי"ל אין להגיד ההלכה אל הבחורים בתענית אסתר וסמך לדבר אין אסתר מגדת. וכשתענית אסתר מוקדם לה' לא חש והגיד. וכן כשאירע ביום ד' הגיד בו ביום משום דביום ו' אין להגיד שהוא שושן פורים וע"ש ואין פנאי. ואמר שהוא סבר טעמא דאין מגידים מתוך שטרודים לעשות בצורכי פורים, כדרך שאין הולכים בישיבה בע"ש משום טורח לכבוד שבת. והיכא דישנן בחורים פנויים דאית להון מטריחים אחרים לצורכן אין להקפיד שמגידין ההלכה בתענית אסתר.

הגהות מנהגים (מובא באליה רבה)

ונראה לי שיבוש, כי לא הגידה אסתר מה שכתב אחריו, ועוד במגילה דף ז' בתלמידי רב כהנא, היו מתאחרין וכו', משמע בפשיטות דיש ללמוד מפי הרב אף בפורים עצמו.